

Migratie in sociaal perspectief

Hoe gaan verschillende landen om met 'ongedocumenteerde' immigranten? En wat zijn de sociale gevolgen als migranten hun gezin achterlaten in hun thuisland? Het zijn twee van de onderzoeksvragen binnen het programma Migration, Development and Conflict.

TEKST ANOUCK VROUWE FOTO'S PIET DEN BLANKEN / HH EN SHUTTERSTOCK (DANA WARD)

Een beter leven – dat is de hoop en de motivatie van migranten waar dan ook ter wereld. Maar een migrantenleven brengt ook risico's met zich mee. Ongelijkheid, sociale uitsluiting, conflicten en zelfs geweld liggen altijd op de loer, nog afgezien van verdriet door het achterlaten van familie en tradities. Die sociale en culturele gevolgen zijn de focus van het NWO-programma Migration, Development and Conflict (zie kader), dat zijn laatste jaar is ingegaan. Voor onderzoeker Barak Kalir van de Universiteit van Amsterdam betekent dit niet het laatste jaar van zijn onderzoek. Hij mag zijn werk voortzetten met Europese financiering (een ERC Starting Grant). Samen met een Indiase postdoc onderzoekt hij hoe twee verschillende landen, Nederland en India, omgaan met het uitzetten van mensen zonder legale verblijfsstatus. Hij noemt ze 'ongedocumenteerde migranten'; het woord 'illegalen' neemt Kalir expres niet in de mond. 'In Nederland gaat het ongeveer om 100.000 mensen, in India om vele miljoenen', vertelt hij. De verschillen tussen beide landen zijn groot, aldus Kalir. 'In Nederland is het uitzetten van migranten een staatsaangelegenheid', vertelt hij. 'Er is een nationale aanpak en daar zijn jaarlijks honderden miljoenen euro's mee gemoeid. In India

'In Nederland is het uitzetten van migranten een staatsaangelegenheid'

Migranten bij Indiase riksja's.

is het beleid daarentegen gedecentraliseerd. Het komt allemaal aan op het goeddenken van lokale politiebureaus.' In de praktijk doen grote steden als Delhi en Mumbai heel weinig ten aanzien van ongedocumenteerde migranten. Vaak hebben politiebureaus heel andere prioriteiten. En dat, aldus Kalir, hangt samen met een onderliggende factor, eveneens een groot verschil met Nederland: in India leeft het onderwerp nauwelijks bij het publiek, noch in de politiek. De migranten peddelen rond in hun riksja's, ze verrichten handarbeid, ze doen hun best om te integreren. Kalir: 'Ze worden onzichtbaar. Heel soms worden er mensen uitgezet, maar dat is alleen als politieagenten een daad willen stellen.' Nederland beschouwt ongedocumenteerde migranten wel als een groot probleem. 'Waarom dat is?', zegt Kalir. 'Ik denk omdat hier het beleid veel sterker gecentraliseerd is. Dat hangt samen met

Ongeveer vijfhonderd mensen demonstreerden in 2013 in het centrum van Rotterdam tegen het Nederlandse en Europese vreemdelingenbeleid.

nationale identiteit. Het bestaan van groepen niet-geregistreerde mensen tast de Europese landen aan in hun gevoel van soevereiniteit. Ze willen controle hebben over hun grenzen. Het gaat niet zover om de dreiging van criminaliteit of banenconcurrentie; het probleem is vooral symbolisch.' Dat is wellicht de voornaamste boodschap die Kalir heeft voor beleidsmakers. Zijn onderzoek trok de aandacht van verschillende Nederlandse ambtenaren. 'Zij willen de onderliggende dynamiek graag begrijpen', zegt hij. 'Ze erkennen zelf ook dat het Nederlandse systeem misschien niet het meest efficiënte is. En sommigen vragen zich af waarom ze er zoveel tijd en energie in steken. Misschien is het stellen van die vraag wel terecht.' Met zijn Europese beurs wil Kalir nu ook een vergelijking gaan maken met Spanje, Griekenland, Israël en Ecuador, en ook daar de onderliggende dynamiek proberen bloot te leggen. Valentina Mazzucato, hoogleraar Globalisering en Ontwikkeling aan de Universiteit Maastricht doet onderzoek naar het effect van migratie op het gezinsleven in gevallen waarbij ouders hun kinderen achterlaten in hun land van herkomst. 'We kijken naar het effect van migratie naar Zuid-Afrika vanuit landen als Angola, Ghana en Nigeria', vertelt Mazzucato. 'Dergelijke migratie heeft natuurlijk positieve effecten: de mensen sturen geld naar huis, wat de lokale economische ontwikkeling onder-

Migration, Development and Conflict

Het NWO-programma Migration, Development and Conflict loopt van 2012 tot 2014. Het richt zich op de sociale en culturele effecten van migratie. Hoe beïnvloeden wonen en werken in het buitenland bijvoorbeeld het gevoel van eigenwaarde, identiteit en geborgenheid? En welke weerslag heeft dat op zaken als ontwikkeling, burgerschap, sociale cohesie en vreedzaam samenleven?

In deze context brengt het programma – een samenwerking tussen WOTRO Science for Global Development en NWO-Maatschappij- en Gedragswetenschappen (MaGW) – verschillen en overeenkomsten tussen drie landen in kaart: Nederland, Zuid-Afrika en India. Het programma bestaat uit vijf projecten, die elk 110 duizend euro kregen toegekend. Alle projecten duren maximaal twee jaar en zijn een samenwerking tussen onderzoekers uit ten minste twee van deze drie landen.

steunt. En als ze terugkeren, nemen ze kennis en ervaring mee. Maar wij zijn geïnteresseerd in de sociale gevolgen. Wat is de impact op achterblijvende kinderen, op hun verzorgers en op de ouders zelf?' Mazzucato en haar Nederlandse en Afrikaanse collega's pakten het onderzoek groots aan. Ze werkten met enquêtes in de landen van bestemming en herkomst, ze observeren, nemen interviews af en beschrijven life histories. Uniek is dat onderzoekers in de landen van herkomst en bestemming tegelijkertijd mensen uit dezelfde familie volgen. 'We hebben zo heel direct kunnen zien welke effecten een telefoontje van een kind in Ghana heeft op een ouder in Zuid-Afrika', zegt Mazzucato. 'Dat zijn dingen die je onmogelijk uit vragenlijsten kunt >>

Migratieonderzoekers komen samen in India

Onderzoekers van het NWO-programma Migration, Development and Conflict ontmoeten elkaar in India en bezochten onder meer de Migrants Right Council.

In januari 2014 ontmoetten alle onderzoekers van het programma elkaar in de Indiase stad Hyderabad. De bijeenkomst werd georganiseerd door WOTRO en het Centre for the Study of Indian Diaspora van de Universiteit van Hyderabad. Drie dagen lang spraken de circa vijftiengint onderzoekers uit Nederland, India en Zuid-Afrika over de voortgang van hun onderzoeksprojecten, waarvan de meeste inmiddels halverwege zijn. Naast feedback op elkaars onderzoeksmethoden en op de voorlopige

resultaten, besteedden de onderzoekers ook aandacht aan het identificeren van overeenkomsten tussen de projecten, zoals samenwerking met lokale stakeholders, onderzoeksethiek en de vertaling van resultaten naar de praktijk. Deze vormen de basis voor de eindconferentie van het programma, die begin 2015 zal worden gehouden. De bijeenkomst bood ook de kans lokale (PhD)studenten, onderzoekers en organisaties te ontmoeten die zich bezighouden met migratie. Tijdens een publieke sessie gaven zowel

onderzoekers van de universiteit van Hyderabad als die van het NWO-programma presentaties over hun werk. Ook brachten de onderzoekers een bezoek aan de Migrants Rights Council en de Overseas Manpower Company, twee organisaties die zich inzetten voor de belangen van Indiërs die voor werk migreren naar landen in de Perzische Golf. Kijk voor meer informatie over Migration, Development and Conflict op www.nwo.nl/mdc.

halen. Ons onderzoek is ook methodisch belangrijk. Deze aanpak zou ook in andere landen heel nuttig kunnen zijn. De uitkomsten die ze noteert gaan niet alleen over de emotionele en lichamelijke gezondheid van de betrokken mensen. Ze kijkt ook naar het succes van de ouders in hun werk en dat van de kinderen op school. Wij gaan er vaak vanuit dat het sociale effect van migratie overwegend negatief is, aldus Mazzucato. 'Dat is vooral gebaseerd op het kleinschalige, kwalitatieve onderzoek dat gebruikelijk is. Ons onderzoek laat echter zien dat het effect onder bepaalde omstandigheden helemaal niet zo negatief hoeft te zijn, en ook waarom dat zo is.' De doorslaggevende factor, zo ontdekte ze, is de stabiliteit van de verzorging van de achterblijvende kinderen. Is daar een liefhebbende, vaste verzorger, dan doen de kinderen het niet slechter dan kinderen van niet-migranten. Mazzucato: 'En daarbij maakt het opvallend genoeg niet uit of de verzorger de vader is, een

grootmoeder of heel iemand anders. En wat betreft de ouders: met hen gaat het overwegend goed zolang ze een gedocumenteerde status hebben in hun land van bestemming, en daar voldoende geld kunnen verdienen.' Mazzucato weet haar bevindingen te verklaren: vaak komen migranten uit landen waarin het heel normaal is dat anderen bijdragen aan de opvoeding van kinderen. 'Dat is een deel van de cultuur', zegt ze, 'en wordt vaak zelfs gezien als de ideale situatie.' Voor Mazzucato tellen niet alleen haar wetenschappelijke uitkomsten. Inzicht in welke factoren de omstandigheden voor migranten en hun families mede bepalen, is ook voor beleidsmakers relevant. Hoe kunnen zij achterblijvers bijvoorbeeld beter ondersteunen? 'We sporen scholen aan om na te denken over sociale hulpverlening aan migrantenkinderen', zegt Mazzucato, 'en over beter contact tussen scholen en verzorgers. Juist dat zijn uitkomsten waarmee het NWO-programma zijn meerwaarde bewijst.' <<

NWO-nieuws

NWO-instituten op Hannover Messe

De NWO-Instituten ASTRON, SRON, NIOZ en de drie FOM-Instituten AMOLF, DIFFER, en Nikhef presenteren zich net als vorig jaar op de Hannover Messe. Namens NWO staan de Instituten van 6 tot 11 april 2014 in het Holland High Tech House. Dit jaar is Nederland partnerland voor de Hannover Messe en is er extra veel aandacht voor samenwerking in onderzoek en innovatie tussen Duitsland en Nederland. De Messe wordt geopend door Bundeskanzlerin Angela Merkel en minister-president Mark Rutte. De Instituten profileren zich in de Nederlandse topsector High Tech Systemen en Materialen: ze worden beoordeeld als excellent, van wereldklasse en Innovatief

en laten goede voorbeelden zien van publiek-private samenwerking. Omdat het een Industriebeurs is nemen de Instituten hun Spin-Offs mee en laten zo zien dat wetenschappelijk onderzoek een driver is voor technologische innovaties. Tijdens de Messe is er op een aantal momenten bijzondere aandacht voor de NWO-Instituten:

- Op maandag 7 april geven FOM-DIFFER en de Technische Universiteit Eindhoven met een ondertekening van een samenwerkingsovereenkomst een krachtige impuls aan funderend energieonderzoek.
- Op woensdag 9 april ontvangt SRON de staatssecretaris van OCW Sander Dekker op de Space-stand, en tekent ASTRON een contract met de Universiteit van Hamburg voor een uitbreiding van de LOFAR-radiotelescoop.

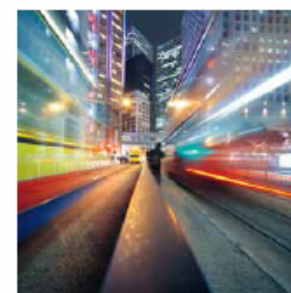
- Op donderdag 10 april zal staatssecretaris Dekker ook aanwezig zijn bij het tekenen van een samenwerkingsintentie tussen NIOZ en Marum Center for Marine Environmental Sciences van de Universiteit van Bremen. Deze twee Instituten zullen hun kennis van fundamenteel en toegepast onderzoek inzetten voor klimaat- en materialenonderzoek.
- Meer informatie is te vinden op www.nwo.nl/hannovermesse.

NWO-voorzitter Jos Engelen over research-impact en NWO

Wetenschappelijk onderzoek moet zo veel als mogelijk impact hebben, werklank vinden. Tijdens een Science Europe-bijeenkomst presenteerde NWO-voorzitter Jos Engelen hoe NWO dit als een van de doelen verwerkt in haar strategie.

- Leidend blijft: NWO financiert vrij toponderzoek en toponderzoekers in alle vakgebieden;
- NWO vraagt onderzoekers mogelijkheden van kennisbenutting bij hun onderzoeksvorstel expliciet aan te geven;

- NWO stelt ook thematische onderzoeksagenda's op, onder andere in overleg met het bedrijfsleven en in publiek-private partnerships;
 - Via thematische agenda's wordt ook aansluiting bij de Grand Challenges van het EU-programma Horizon2020 gerealiseerd.
- Science Europe is de Europese koepelorganisatie van de nationale wetenschapsfinanciers en -uitvoerders, waar NWO actief aan deelneemt. Ieder jaar vindt een zogenoemde high-levelbijeenkomst plaats met onder andere de voorzitters van de organisaties die lid zijn van Science Europe, vertegenwoordigers uit de politiek en van de Europese Commissie. Dit jaar werd de bijeenkomst in februari

gehouden in Bath (UK) en sprak naast Jos Engelen onder andere de Britse minister van wetenschap David Willetts in de sessie over research-impact.

► Op nwo.nl

Op de website van NWO staan blogs van onderzoekers: Op blog.nwo.nl/poolonderzoek zijn de verhalen van onderzoekers te vinden over hun werk op de Zuidpool. Op blog.nwo.nl/humanities zijn ervaringen te lezen van onderzoekers die werkzaam zijn in de geesteswetenschappen.